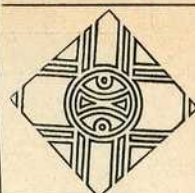

Илустрована Ратна Кроника

ИЛУСТРОВАНА РАТНА КРОНИКА ИЗЛАЗИ У СВЕСКАМА. — ПРЕТПЛАТА НА 10. СВЕЗАКА СТАЈЕ КРУНЕ 2—. ПОЈЕДИНА СВЕСКА СТАЈЕ 24 ПОТУРЕ. — ПРЕТПЛАТА — — — СЕ ШИЉЕ: КЊИЖАРНИЦИ СВЕТОЗОРА Ф. ОГЊАНОВИЋА, НОВИ САД. — — —

1389.

УРЕЂУЈЕ: ДР. КАМЕНКО СУБОТИЋ. — ИЗДАЊЕ КЊИЖ. СВЕТ. Ф. ОГЊАНОВИЋА.

1912./3.

КОМИТА У ЗАСЕДИ.

Умукнула паљда. Нрв пуши с равница.

Скончана дитка победна и љута.

Четири јунака, опаљена лица,

Запала за тврду дусију крај пушта.

Ма пушкама њиним длеште дајонети.

Блатко је и дично за свој род умрети!

„Скоро ће децуци. Већ су у планини.

— Најстарији јунак друговима здори —

„Слушините: чујем говор у даљини

„И хрзање коњско дудоко у гори!

„Занас ћемо браћо, до циља доспети.

„Занас ћемо славу, ил' грод свој видети!“

Слушају. У сваком дурно срце игра

Сматрају домде и удојне метке,

И потајно, ћутке, ко четири шира,

Зредају, стиснувши шанке дрзометке . . .

Сваки се у души помирио с гродом.

И Турци све дмжсе . . . и здоре међ содом:

Један: „Ја сам, браћо, ситну децу клао!“

Други: „Смрти сам сејо, кудгод нога крочи!“

Трећи: „Ја сам, браћо, живе људе драо!“

И четврти: „Мртвим ја сам коп'о очи!“

И пети, чиј коњиц зазира у шмини,

Издужено здори чети и дружини:

„Браћо, мене плаши тај мир у планини!

„Мо ћутљиво стење, та подмукла шума!

„Ја несрећу слутих, јер све ми се чини

„Ко да нешто шушну у тами крај друма!

„Него, хајд'мо држсе!“ — преплашено здори

„Нешто ће нас снаћи у шој кретој гори!“

Ил' цин један тада ко лав издездушен,

Иа дусију, хитро, докле око шрене,

Искочи са домдом, силан, разбарушен,

Бријашке снаге, мишице ивоздене,

И измахну снажено . . . помози му Боже!

И хитну се домдом штогод игда можсе.

И удари, прити . . . И, ко да се сруши

Виромна планина од ивожња и стења,

И прхнуше у вис, кроз дим што се пуши,

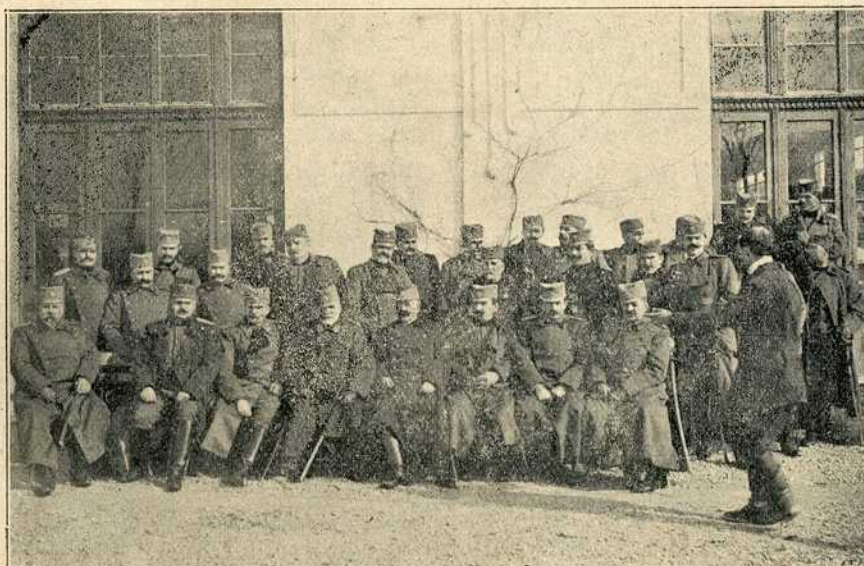
Делови од руку, парчад од камења . . .

„На дајонет! Турциш! за част српског рода!

„Живела Срдија! Живела Слобода!“

Јагодина.

Вој. Ј. Илић-Млађи.

Врховна команда краљ. српске војске у Скопљу.

ЗАУЗЕЋЕ БАРДАЊОЛА.

С. Цетиње, 22. п. 1913.

Једна од најзначајнијих и најстрашнијих битака, које је црногорска војска имала у овом рату, јесте битка на Бардањолу, која је стала Црну Гору око 1500 њезиних најхрабријих синова, и око 2000 лако и тешко рањених. До сада се увијек у Црној Гори говорило обично о Дечићу, јер је то била највећа битка и ту је погинуло највише црногорске војске, а осим тога заузимањем Дечића била је ријешена судбина утврђења Шипчаника и Тузи као

Штаб краљ. српске коњичке дивизије.

и свију оних мањих утврђења до Скадра. Бардањол је бацио Дечић у позадину. На Бардањолу је пало много више Црногораца него на Дечићу, а Турака сигурно и пет пута више, јер ово је већ скоро петнаест дана од заузећа Бардањола, а турски лешеве још нијесу сви сахрањени.

Послије заузећа Дечића и Шипчаника армија наследника Данила, која је бројала 30.000 момака, није се нигдје зауставила до самих данашњих позиција пред Скадром. И сам Бардањол био је заузет, али су га Турци у једној очајној битци опет освојили јер Црногорци, како је Бардањол са сјеверне стране одкуда су они наступали врло стрмен, нијесу успјели били да наместе топове.

Знајући какву важну улогу игра Бардањол у обрани Скадра, Турци су се латили укрепљења, и користећи се временом примирја. Бардањол су учврстили тако, да то може послужити као узор модерне фортификације.

Кад сам у понедељак послао је заузећа позиције разгледао опкопе и шанчеве, чудио сам се, како је с тако мало жртава заузета овако утврђена позиција.

Заиста тко год види ове

дубоке, оклопљене ровове, и представи си цио положај наше војске на Бардањолу, мора признати, да такву позицију на јуриш освајају само људи хероји, који презиру смрт, кад је у питању част и слава домовине.

*

Чим су мировни преговори у Лондону прекинути, у Црној се Гори с нестрпљењем очекивао јуриш на Скадар. Долазиле су са бојишта вијести, да је војска огорчена због чекања, и сватко је био увјерен, да за три дана последије продужења непријатељства Скадар мора бити наш.

Примицао се дан почетка. Одреди санитарских одјељења црвеног крста почели су ићи на бојиште. Ратни кореспонденти напустили су Цетиње и примакли се позицији. Осјећала се у земљи нека грозничавост.

Чуло се било, да ће бомбардовање почети у суботу у 10 сати прије подне. Ја сам са једним холандеским доктором (делегат холандског црвеног крста др. Копешар) пошао са Ријеке у суботу ујутро, и кад је канонада отпочела, пловили смо по Скадарском Језеру, пратећи сваки пуцањ наших топова, који су проламали околна брда и планине. Кад смо стигли на Ријеку, новом рат-

нот пристану на Скадарском Језеру, дознадосмо, да је канонада почела још јуче, у петак, и да су топови за које смо ми мислили да навјешћује продужење рата, наставак јучерашњег бомбардовања.

Зауоставили смо се на Груду, гдје је био главни штаб, и ту смо помагали талијанским и швицарским докторима превијати рањенике, јер их је на Груду било стигло врло много. Међутим квартир главног штаба био је премјештен сјеверно од Бардањола.

Тужан приказ пружао нам се на Груду. На стотине рањеника лежали су по земљи, превијали се од тешких мука, ишчекујући љечничку помоћ. Швицарска и талијанска пољска амбуланца радиле су непрестано, али били малобројни да би свима дали брзу помоћ. А рањеници су у масама прибавали. Лакше рањени су долазили пјешке, тешко рањене су пак доносили на носилима и коњима. Стигли су и са Цетиња један доктор и једна милосрдна сестра.

Док смо ми на Груду превијали рањенике, ваздух је проламала страховита бојна јака. Никада нијесам могао себи представити такво што. Тутањ громава је ништа, да би могао приближно представити утисак бојне јаке, гдје грми око 200 топова и преко 60.000 пушака. Слушате ужасни, страховити јек, који пролама небеса. Изгледа, да се земља тресе, да се планине уривају. Не чује се поједини пуцањ пушака, па чак ни топова, већ као оно јака туче или олује, која се приближује само много страшније, силније, тако силно, да си то нитко, тко није имао прилику слушати, не може представити.

Чим је која група рањеника стизала, жељно смо их разпитивали, како ствари стоје тамо. Вијести су биле повољне. Бригада Васојевићска примакла се до самих шанчева на

вису, а јучер, т. ј. у петак, батаљони Куча и Братоношића заузели су Муселинову Главицу и зашли су Турцима с бочка. Вијести су биле све повољније и повољније. Сваки је био у некој веселој дрхтавици.

Нијесам више могао одолети. Тамо, на неколико километара даљине, три ми се брата боре с душманом. Можда ни једног од њих нема више међу живима. Одлучим се да идем. Скинем са руке знак црвеног крста и пођем к бојном пољу. Пролазећи поред Грујомира опазих краља, гдје на великом догледу прати ток битке. Од груде до саме бојне линије нема више од 3 сата, али сам ја сав тај простор прешао скоро за два сата.

стигао сам на Бок, одакле су били наши далекобојни топови. Нашао сам једног талијанског доктора и сакривши се иза неког високог камења, посматрали смо крвави приказ.

Само бојиште било нам је тако близу, да нијесмо морали употребљавати доглед, јер се цио ток могао лако голим оком пратити. Призор је био страшан, Турска се војска није видјела, јер је сва била у опкопима, али се наша видјела врло лијепо. Као ситни мрави покрили су били хиљаде Црногораца бардањолске стране. Страшно је било погледати, када у ту гомилу храбрих бораца падне турска граната, а мјесто где је пала, покрије безброј лешева!

Како смо били близу наших топова, који су били изложени турској топовској ватри, то није био ријетко случај, да и око нас зазује команди распрнутих граната.

Међутим ноћ је наступила и ми смо пошли у оближњу кућу на преноћиште. Спавати, наравно, нијесмо могли никако, јер је кућа била пуна рањеника и ми смо превијали ране до два сата по поноћи.

Кад је пала ноћ, наша вој-

ска се била примакла до под саме шанчеве. Ноћу је артиљеријски бој малаксао, али пушчани је трајао до у јутру, јер су цијелу ноћ Турци нападали, не би ли одбили наше колоне.

У недјељу у јутру опет су топови проломили ваздух. Опет је отпочела страховита, ужасна јека. Наши су се примицали ближе и ближе. Изгледало је, да се наши хватају рукама за жице. Заиста око подне се видјело, да наши сијеку бодљикаве жице пред шанчевима. При сејечењу жица видјело се, како ужасно косе турски плотуни наше редове. Преко гомила љешева скакали су војници напријед.

Око 2 сата десило се оно најстрашније. Као да је оживјела гора и камење, као да се и трава и све по земљи дигло, тако је, као бујица пожурила наша војска на турске шанчеве. Уздрхтали смо од страховитог призора. Као какав ужасан морски вал зањихала се војска и за час је настала страшна гужва.

Наши су ускакали на шанчеве.

Борба на бајонете није дуго потрајала, и сва она огромна маса сурвала се као каква велика лавина низ стрмине Бар-

дањоаа. Бјежећи Турци су били изложени унакрсној ватри и наше пјешадије и артиљерије.

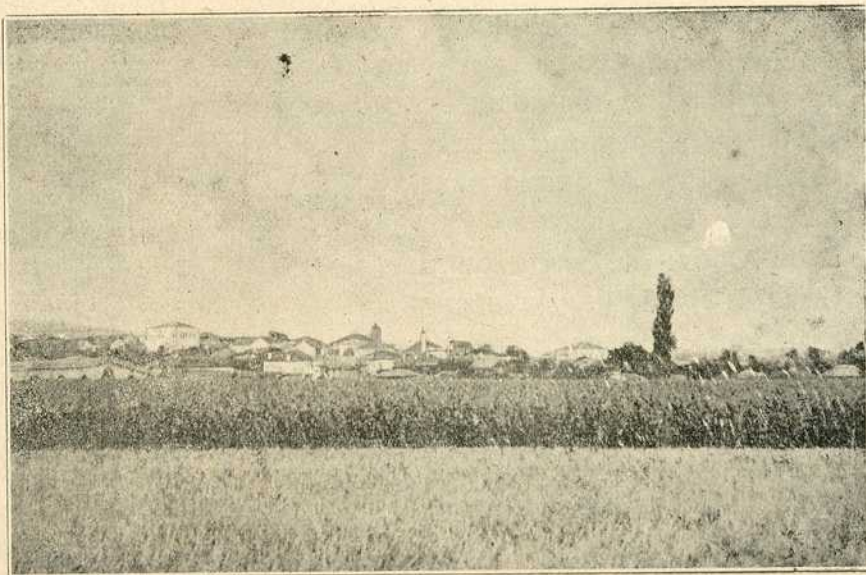
Турци су бјежали до саме вароши, а наши су их гонили све до нове касарне сјеверно од вароши.

У 4 сата по подне већ је било све мирно. Наши су скупљали мртве и рањене. Бардањол је био покривен људским месом. преко 4000 Турака остало је на бојишту.

* * *

У понедељак пошао сам да разгледам турске шанчеве на Бардањолу. Имао сам шта и видјети: налазио сам своје другове из дјетињства мртве по оним странама. Још наши нијесу били успјели да их све покопају. Једног школског друга нађох свега разнешеног гранатом. Код њега бијаше мајка му. Скупљаше комаде да их укопа. Глава му бјеше здрава, те га по њој познала. Не плакаше! Кад сам јој пришао и изјавио саучешће, ражалило јој се и пролила сузе. Али их је брзо обрисала и чисто извињавајући се рекла: „Ах, опрости, осрамотих се, жена ка жена“.

Благо народу, који има овакве мајке.

Варош Вучитрн на Косову.

С Бардањола сам довезао
два брата рањена и на Грудима
нађох дра Копешара.

— Зар вас не убише, пита ме по њемачки.
— Да сам што ваљао, мож-

да и би! — одговори ми смјешећи се.
„Обзор“.

Л. Р.

Песма рањеника Велимира Рафаиловића

из Баћевца

поднаредника VII пука Краља Петра I. (рањенога код Куманова).

Ој Србијо, моја земљо мила,
У теби се слобода развила,
Баш у подне петого октобра,
Сваки војник своју пушку проба.
Кад нам стиже депеша од Краља,
Да нам сутра ударити ваља,
На Турчина и на турску силу,
Избавити нашу браћу милу.
Кад нам Глишић наредбу прочита,
А ја мога друга одмах пита':
Видиш, друже, шта нам овде пише,
Да Турчину не дамо да дише,
Да терамо њега преко мора,
Нашој браћи нек осване зора!
Зора свиће јоште сунца нема,
А чета се на полазак спрема;
Кад сам пош'о, помолих се Богу,
Да војујем Краљу и свом роду!
За свог Краља, Отаџбину милу,
То је дужност сваком српском сину,
Кад смо, браћо, на границу стигли,
Заставу смо седмог пука вид'ли;
Ту командант седмог пука беше,
И Краљеву наредбу донеше;
Наредбу нам опет прочиташе
А и правац седмог пука даше:
Нека иде право Куманову,
Ту ће Србин себи стећи славу.
Кад смо ишли ми кроз српска села,
Жене, деца, видимо весела,
Све изашло да очима види,
Да се Србин Турчина не стиди;
И да Србин не жали умрети,
Само своју браћу да освети.
Ето, тако, ишли смо до подне,
Да видимо шта ће бити овде.
На једноме узвишеном вису,
Турака је хиљаду близу.
Када наши топови почеше
А Турчин се иза врџа чеше;
Сад он види да то није шала,
Само пита да л' му оста глава.

Па бегају као неке жене,
А ја мислим: што не чекаш мене,
Да ти кажем кол'ко Србин вреди,
Кад устреба и живот не штеди,
Јер сам, браћо, ја чуо одавно:
Благо оном који умре славно.
У том, браћо, дође нам и вече,
Кад командант батаљона рече:
Командиру те четврте чете:
Са свих страна нама Турци прета,
Твоју чету на предстражу води,
А ми ћемо спават' у слободи.
Сад командир чету распореди,
Да он види кол'ко који вреди.
Чету баци у стражарском низу,
Те да није код бивака близу!
Сам остаде мој командир смели,
И он мени сад овако вели:
Велимире, дајем ти на вољу,
Да ми сву ноћ идеш у патролу.
Пет сам пута обиш'о предстражу,
Само да ми стражари докажу:
Сву ноћ беше у потпуном реду,
Пошто Турци ударит' не смеду.
Ето, браћо, то је било ноћу,
Зато вама ја причати хоћу:
Кад је сутра освануо данак,
А ја добро притегнем опанак,
Па ја будим мога командира:
Устај, брате, нисам жељан мира,
Већ д' идемо да гонимо Турке,
Који секу нашој браћи руке,
Сад одатле кренусмо се право,
Све је живо, весело и здраво,
Другог дана, осмога октобра,
Никаква се не удеси борба,
И тог дана сви смо били здраво,
Док стигосмо на Челопек право,
Ту смо стигли баш у сато вече,
Кад командант седмог пука рече:
Браћо моја, сад се одморите,
Ал' се прво лебом поткрепите,

Једна задружна породица у Србији.

И те ноћи спавали смо мирно,
 Јер никога нико није дирн'о.
 Сутра рано ми смо уранили,
 Умили се и Богу молили.
 Тада Глишић, наш командант главни,
 Он поведе свој пук седми, славни,
 Испод села Нагорича Стара,
 Где се прва армија одмара.
 Кад је било око десет сати,
 Поче пуста киша да нас млати,
 Киша иде, к'о из кабла лије,
 Ал' то ништа за Србина није.
 Зачула се нека силна хука,
 Од нашега баш седмога пука:
 Напред, браћо, ко је за слободу,
 Да помогне своме милом роду.
 Кренусмо се нашем противнику,
 Јер чујемо пуцњаву велику.
 Заузесмо позиције наше,
 А Турци нам лепе мете даше;
 Све од тела и турског одела,
 Од војника и од коњаника.
 Србин бије, ни бриге га није,
 Смрт га гледа он се на њу смије.
 Ал' да видиш имадосмо муку:
 Не моглоше топове д' извуку.

Турчин бије са свакоје стране,
 Не би ли нам зад'о какве ране.
 Шрапнел пишти а зуји граната,
 А ја вичем мога милог брата:
 Напред брате, у томе је спас,
 Нек Србија чује и наш глас.
 Десетар сам у првome воду,
 Па ухватих, браћо, лепу згоду;
 Десетари у клечећем ставу,
 Који ништа не маре за главу.
 Официри наши много вреду,
 Они с нама стојиду у реду.
 Официри од седмога пука,
 За Србију беху десна рука.
 Турско зрно далеко надмаши,
 Нико нема да с од њега плаши;
 Али турска граната нас бије,
 Опет ништа за Србина није,
 Тако стало до два сата ноћи,
 Кад ће нама топџија помоћи.
 Месечина сија на све стране,
 А тобџије наше само пале.
 Сада борба отпочела нова,
 Наш тобџија не истура метак,
 Док Турака не згоди десетак.
 Турчин не зна сад за себе више,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Јер не воли да барут мирише,
Особито од топџија наши'
То Турчина свакога уплаши,
У свакога изнемогло срце,
Као оно кад сагори дрвце;
Сваки гледа да ка Скопљу бега,
Ал' их гони ватра из топова,
Од Србије, од српских синова!
Оставише Куманово само,
Нека наша војска иде тамо.
Куманово, дивно Куманово,
Ја сам тебе у звездице ково,
Мислио сам да идем и даље.
Ал' не дају моје лаке ране,
Јер ме шрапнел удари по руци,
Па се видех у великој муци,
Мени рече коморџија стари:
Деде узми све остале ствари,
Ево коња па сад брзо јаш'те,
И хајдемо на превијалиште.
У шињелу им'о сам завоја,
Што ми дала Отаџбина моја,
Па ја узем између два прста
Први завој Црвенога Крста,
Нисам им'о Бог зна какву муку,
Да завијем моју десну руку,
Па ја пођем ка пољској болници,
Где су наши рањени војници.
У болници мој је братац био,
И њега је куршум ударио;
Ја сам брату честитао рану,
У четвртак кад сунце ограну:
„Мили брате не бој ми се рана,
Нема смрти без суђена дана.

Наша браћа из Србије „Старе,
Да ви'ш, брате, они за нас маре“,
Са свих страна дођоше нам кола,
Да се возе којима је воља,
Да идемо у Ристовац бели,
Санитетски доктор нама вели,
Наша браћа тад нас доведоше,
До Ристовца братски испратише
Па се возом одвеземо лепо,
Са свих страна народ нас дочек'о
Сваки хита и за здравље пита,
Целе ноћи путујемо смело,
У Београд стигосмо весело
Са воза се поскидасмо туна,
Видох многу браћу из Земуна,
Све то трчи канда нешто тражи,
Сваки је рад рану да ублажи.
Одатле се одвезосмо тада,
У болницу близу доњег града,
Да се лечи момчадија млада.
У болници права дисциплина,
Негују те, ка' рођена сина.
Сестре наше, болничарке младе,
Дању, ноћу, непрестано раде,
А и ноћу сестре дежурају,
Не знам, брате, кад се одмарају,
Ако да Бог и од Бога срећа,
Србија ће наша бити већа,
Зато, браћо, данас кличем свима:
Србија је међу слободнима.
Српска војска сад у Скопљу стоји,
Турчина се ни мало не боји.
Да Бог живи нашег српског Краља,
И Косово осветити ваља;
Да Бог живи нашег команданта,
Краљевога првог ађутанта.
Још би пис'о, али ми је мука,
Заболи ме моја десна рука.

15. октобра 1912 год.

У чети Воје Танкосића.

— Мустафа Голубовић. —

Ми смо ишли кроз Мировце, да бисмо тако што пре стигли до наше сада порушене, али зато славне карауле на Васиљевцу. Цео пут био нам је закрчен лешевима Турака и Арнаута, које су српски топови спречили у даљим пљачкама и мучењима српске раје. Ту је било доста унака жених лешева, од којих је човек сваки час морао окретати главу. На по неком месту видела се само људска маса, али човечијег облика ту није било. Све су то гранате српских топова разнеле и уништиле.

Близу саме вас иљевачке карауле наишли смо на леш једног крупног Арнаутина, коме је парче од гранате одбило половину главе, те му се добро видео расути мозак.

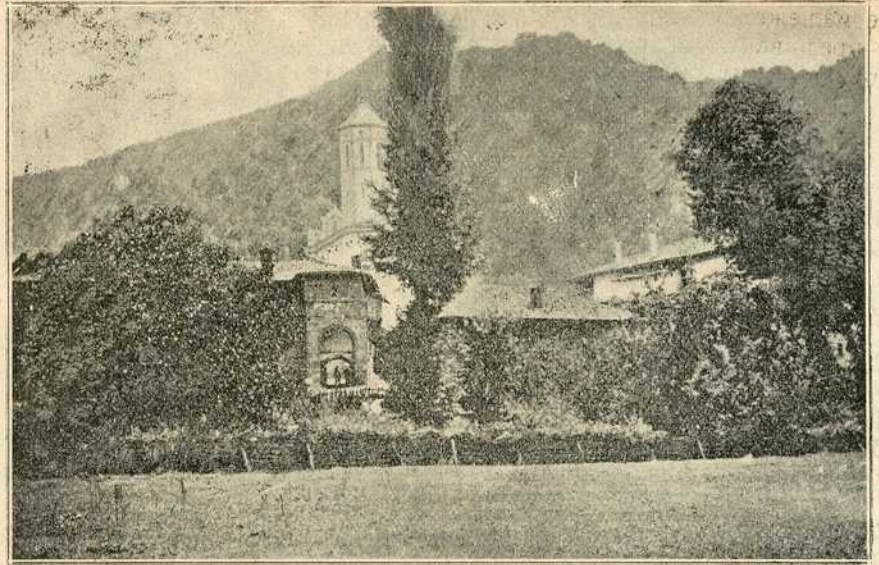
Призор после борбе на Битољу.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Тако смо напоследку стигли до разорене карауле. Поседасмо око бунара, мало ниже испод карауле и отпочесмо разговор са двојицом наших војника, кад наједном зачусмо глас нашег једног друга, који нас је викао из карауле. Разговор је одмах прекинут и ми смо се брзо упутили на више. Кад смо ушли у рушевине, пред собом смо гледали *страшну и ужасну слику зверских јадних и од врашних Арнауца*. Три наша друга, који су нам нестали за време борбе код карауле, *лежали су печени*. Сви ми четници са нашим шефом Танкосићем, скупили смо се и посматрали са неизмерном тугом *три печена леша наших драгих и храбрих другара!*

Манастир Св. Прохора Пчињског у планини Козјаку

Храбри Босанац-Крајишник, *Челиковић*, колос од снаге, лежао је сада смањен на величину детета. Она друга два леша била су исто тако страшна. Један је био стари четник *Гвозден*, а други јуначки погинули *Аксо Косовац*. Од грозде смо дрхтали као у највећој грозници а на лешевима заклели смо се, да ћемо јуначку и мученичку смрт другова достојно покајати.

Изашли смо из караулских рушевина, али се нисмо вратили бунару, већ смо у четничком строју, у извесном одстојању, пошли један за другим, али куда, то нисмо знали, као што је то обично бивало и раније, да осим војводе нико не зна, куда се иде, док се не дође на одређено место. Ишли смо кроз онај поток којим смо бежећи дошли на Мердаре. Затим смо изашли до потока и почели ићи уз брдо ка турском Гољаку. Одатле смо посматрали наступање наше војске према северу Лаба, због чега после ударисмо у десно, где наиђемо на једно пусто арнаутско село. Све живо осим паса, било се изгубило, али су нас зато напали пси уместо арнаутских бусија. Као и газде им, кад нас виде са пушкама, тако и ови пси, видећи нас са батинама, нису смели налетати, него су бежали у шумарке и отуд завијали страшним урликом као вукови.

Из овог села кренули смо опет у десно, док нисмо избили пред једну голу равницу, са које бисмо лепо могли посматрати кретање непријатеља.

Одмах су послата напред четири четника као извидница, у растојању 30 корака један од другог. Они су се шуњали потрбушке уз брдо, док се нису испели на главицу и видели, да непријатеља није било нигде у близини. Добили смо од извидничара знак, да можемо слободно поћи даље, и ми смо трчећим кораком гурајући и помажући један другом уз ту доста

стрму падину, стигли задувани на врх, где су нас чекала 4 наша друга.

Док смо се одмарали, посматрали смо окоину. Ветрић је лахорио, а на небеском своду преплитало се раскошно плаветнило са лаким белим облачићима, који су као бели галебови лебдели над тим дубоким и тајним језером небеским. Иза тих облака крило се сунце и посребљавало им рубове. Док сам ја тако посмарао природу, лево од мене чуо се испрва мање а после све јаче и јаче баритон нашег одличног певача *Ристе Мосарца*, правника једног од најбољих четника:

„Планино моја старино,
Много сам по те ходио,
Комитске чете водио,
Крвави барјак носио.
Многе сам мајке цвилео,
Највише мајку Јована.

Био сам сав занесен. Био сам заборавио на глад, на бол и на смрт, и само сам мислио на страшну освету, освету, коју ћу извршити као Србин, Осветник Косовски, али сада та освета ће бити још страшнија, јер је појачана ужасном смрти оних испечених мојих милих другова.

Ја сам стално размишљао... песма је завршена, а војвода је викнуо:

— Устајте! Ређајте се устрељачке редове! Четворица, на које је ред, нека се крену у извидницу!...

Србљи одлазе у помоћ Бугарима.

— Од народног гуслара. —

Броји благо краљу Петре Први,
Броји благо три бијела дана:
До три дана три пуне магазе,
Првог дана броји новце златне,
Другог дана од сребра динаре,

Трећег дана од никла грошеше!
Броји рухо краљу Петре Први,
Броји рухо три бијела дана:
Првог дана за србијску војску,
Другог дана за бугарску војску,
Трећег дана за рају бугарску!
Броји војску краљу Петре Први,
Броји војску три бијела дана:
Првог дана двадесет хиљада,
Другог дана тридесет хиљада,
А трећег дана педесет хиљада!
Равно, брате, стотину хиљада!
Па кад Петар одбројао благо,
И господско рухо за Бугаре,
И голему војску за одбрану,
Он говори протопоп Ђурићу:
„Оче прото, ја откупих душу
И помогох земљу Бугарију
Та умеће земља Бугарија
Да захвали мени српском краљу,
Што се братски умем одазвати,
За Словенсто много жртвовати!“
Говори му протопоп Ђурићу:
„Ој Бога ми славни Господару!
У Бугара никад вјере нема!
Ми Бугаре одавно бранимо,
Чувамо им земљу и градове,
Ал' Бугарска никад хвале нема,
Па то ће се и сада десити,
Нек Бог даде да живи будемо,
Видећемо захвалност Бугарску!“

Тако рече протопоп Ђурићу,
Па са Петром сједи у кочије,
Отидоше да уреде војску,
Брзо они уредили војску,
Петар здрави своју красну војску,
А протџ је крстом благосиља.
Тако траје од јутра до мрака,
А кад паде тамна ноћца црна,
Петар зове војску на гошћење,
И пред војском ђенерал Шћепана,
Гости Петар своју красну војску.
Гости војску три бијела дана,
Кад четврти данак освануо,
И роди се о јесени сунце,

Слуге дворску отвор'ише капију,
 Те изљеже сто хиљада војске,
 И пред војском ђенерал Шћепане,
 Оде војска здраво и весело,
 Оста Петар с протом у дворони.
 Тако било за четир мјесеца,
 Када пети мјесец настануо,
 Прота узе Петру говорити:
 „Ја по Богу, мили господару,
 Давно оде војска Бугарима,
 Ал' нам војске од Бугара нема!
 Ја сам ти се много уплашио
 Шта нам ради наша красна војска!
 Говори му краљу Петре Први:
 „Моли Бога, протопоп Ђурићу,
 Да нам Боже пошаље голуба
 Из суријех небесних облака,
 Који носи дурбин под крилима
 Који види од мора до мора,
 Да гледамо земљу Бугарију,
 Не ћемо ли ће видети војску,
 Шта нам ради у Бугарској војска“.
 То је прота за добро примио,
 Он отвори књиге намастирске,
 И велике књиге молитвене,
 И од злата красно јеванђеље,
 Моли Бога три бијела дана
 И три црне ноћи без престанка,
 Моли Бога па га домолио.
 Кад је било јутра четвртога,
 На прозору гуче голубица,
 Под крилом јој дурбин од биљура,
 Који гледа од мора до мора.
 Узе прото дурбин од биљура,
 Таман хтједе на око га метнути,
 Док ти гукну друга голубица
 И у ње је дурбин под криоцем.
 Који гледа од мора до мора.
 Узе краљу дурбин од биљура,
 Па га меће на око соколско.
 Гледа краљу земљу Бугарију,
 Док виђеше бугарску Софију,
 И у њој десет хиљад' Срба,
 Све по оку бираних јунака,
 Иду Србљи софиском чаршијом,
 Ко без руке, ко без ноге лаке!
 По калдрми полегала војска,
 Без постеље и без покривача,
 Нико не ће да погледа војску,
 Све од Срба окренуло главу!
 Гледа Петар па се уплашио,
 Од страха је дурбин испустио,
 Прште дурбин у стотин'комада,
 Кол'ко прште, прото се претрже,
 Па говори краљу Петру Првome:
 „Виђе л' јаде краљу Петре Први!
 Та виђе л' их, више не видио!
 Не рекох ли давно теби старцу,
 Да Бугари пошту не поштују!
 Тако прото а Петар заплака,
 Док закука трећа голубица
 На краљеву десноме рамену,
 У крило му други дурбин пушта,
 Који гледа од мора до морар
 Узе дурбин краљу Петре Први,
 Те он гледа куда прото гледа,
 Брзо краљу чудо угледао
 У Мустафа-Пашиној Паланци,

Ђе се купе српски рањеници.
 Ја какви су српски рањеници!
 На сваком је по двадесет рана.
 Неко нема ни ноге ни руке!
 Иде војске двадесет хиљада,
 Сва је гладна и сва је уморна,
 Иде војска кроз Стару Паланку,
 А гледа је господа бугарска,
 Па јој виче господа бугарска:
 „Ха напријед лудо аргатијо!
 Брани нама земљу и градове
 За грошеве и наше динаре!
 Брани земљу још три бјела дана,
 Док узмемо то тврдо Једрене,
 После иди у земљу Србију,
 Нек те мази краљу Петре Први,
 А овде вам мазе бити неће,
 Јер ко служи тај се слугом зове!“
 Тако виче господа бугарска,
 Али ћути красна Србадија,
 Ђути војска, јер је попустила
 С Бугарима тући се не може.

(Свршиће се)

ОПИС СЛИКА.

Врховна команда краљ. Српске војске у Скопљу. У средине ове групе види се лик и војводе Путника. Ово је мозак српске војске, који је мудрошћу управ, распоредом и енергичним војничким налозима српску војску одвео сјајним победама над Турцима. Сваки официр ове групе има неоспорних заслуга, а сви заједно уложише своје знање, труд и родољубиву дужност, да је српска војска у сваком погледу могла да успешно извојује: слободу петвековном робљу српском и славу српском оружју, те је Србија са својом дичном и јуначком војском стекла угледа у целом свету. То је заслуга мудре управе врховне команде, коју овде у слици доносимо.

Штаб краљ. Срп. коњичке дивизије. У борбама Српске војске нарочито се одликовала Српска коњница, под командом јуначког кнеза Арсена Карађорђевића, брата краља Петра. Кумановска, Прилепска, Битољска и друге страшне битке забележиће златни слови јунаштва српске коњице на челу јуначког унука Карађорђевог, која је потучену турску војску неуморно гонила и распуђавала, а тиме олакшала наступање српских трупа. Овде доносимо киту јуначких коњичких официра, са јуначким заповедником кнезом Арсеном.

Варош Вучитрн на Косову. Лепа и убава варошица у којој негда становала знаменита породица Војновића, синовци цара Душана Силног. Још у блиској будућности било је ово место легло највећих крвопија

српских, дивљих Арнаута — али ће од сад то бити лепа и напредна варош, у којој ће царовати напредак и благостање. Вучитрн је иначе на згодно месту, те ће у њему да цвета трговина и промет, па ће са осталим крајевима пропевати.

Једна задружна породица у Србији. — Приказујемо једну Српску задружну породицу Оца и мајку са својим синовима, снахама и унучади. Благослов божији излио се овде у живом благу, у радној снази. У овој породици свако пева, јер вредни чланови умножавају и материјално благостање. И држава се поноси, кад у њој има тако напредних породица јер отуда има користи и моралне и материјалне. Па колико је тек јуначки бораца у последњем рату ова породица земљи дала! Сваки Србин мора се радовати, кад угледа овако многобројну Српску породицу, (којих хвала Богу има у Србији доста) јер и тиме се доказује, да ипак Српство има будућности и да ће бити многобројно. Дај Боже да тако буде, а ви Српске матере рађајте децу, јер то је благослов божији и срећа народа који треба да се множи и да буде велики и моћан.

После борбе на Битољу. Страшна и крвава борба на Битољу која је трајала непрекидно од 1—2 новембра 1912. показала је огромно јунаштво српске војске. Српски соколони пуна четири дана су стопу по стопу освајала јако утврђене положаје и са грдним жртвама освојили су и у млево сатрли турску вардарску војску. Овде је запечаћена судбина турској сили која је за увек! скршена. Овде је решено и и даље војевање турско, пад Једрена и Јањине. — На слици је језовит приказ палог јунака остављеног милости и немилости црним гавранима, разривеном земљишту од грозних граната и шрепнела — слика, крвава разбојишта.

Манастир Св. Прохора Пчињског. У планини Козјаку том уточишту српских комита, бранича српске сиротиње раје бели се стародревни манастир Св. Прохора Пчињског, задужбина српских краљева из старих времена. Око ове свете задужбине, окупљао се народ Српски да се крепи у својој прадедовској вери, а српске комите налазале су у манастиру склоништа. Сад, када су ови крајеви ослобођени од некрста, сијнуће новим сјајем нова стародавна српска задужбина.

